

MEDEDELING AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: harmonisering van de Vlaamse regelgeving en het nieuwe Strafwetboek

Op 29 februari 2024 werden de nieuwe boeken I en II van het Strafwetboek aangenomen. Het nieuwe Strafwetboek werkt met een andere nummering, en maakt gebruik van strafniveaus in plaats van klassieke strafmaten. Zowel de strafbaarstellingen als de kruisverwijzingen naar het Strafwetboek in Vlaamse regelgeving moeten daardoor worden aangepast. De datum van inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek, hoewel principieel voorzien voor 8 april 2026, was tot voor kort onzeker. Nu duidelijk is dat het Strafwetboek op deze datum effectief in werking zal treden, en er ook meer zicht is op de wijzigingen die nog voor deze datum zullen worden doorgevoerd, wordt door de minister, bevoegd voor Justitie en Handhaving, het initiatief genomen om de beleidsdomeinen te helpen bij het aanpassen van hun regelgeving. In deze mededeling wordt het plan van aanpak uiteengezet.

I. SITUERING

Op 29 februari 2024 werden de nieuwe boeken I en II van het Strafwetboek aangenomen door het federale niveau. Het nieuwe Strafwetboek werkt met een andere nummering, en maakt gebruik van strafniveaus in plaats van klassieke strafmaten. Zowel de strafbaarstellingen als de kruisverwijzingen naar het Strafwetboek in Vlaamse regelgeving moeten daardoor worden aangepast. De datum van inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek, hoewel principieel voorzien voor 8 april 2026, was tot voor kort onzeker om verschillende redenen. Zo koppelde het federaal regeerakkoord de inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek aan die van het nieuwe Wetboek van Strafvuitting, dat op vandaag nog niet voorhanden is. Bovendien drongen verschillende actoren, waaronder de magistratuur, aan op een uitstel en was er onduidelijkheid over de gevolgen van de omzetting van de klassieke strafbaarstellingen naar de nieuwe strafniveaus, onder andere voor het vervolgingsbeleid. Tot slot bleef het geruime tijd onduidelijk of er een reparatiewet voor het Nieuw Strafwetboek zou komen, en zo ja, wat die precies zou inhouden.

Gelet op deze onduidelijkheden, werd het raadzaam geacht om de beslissingen van het federale niveau af te wachten, en tijdelijk beroep te doen op de overgangsregeling die het nieuwe Strafwetboek zelf voorziet in artikel 78 van het Nieuw Strafwetboek. Het zou immers bijzonder problematisch geweest zijn wanneer Vlaamse regelgeving op 8 april 2026 zou verwijzen naar

bepalingen die op dat ogenblik dan toch nog niet in werking zouden zijn getreden, of ingrijpend zouden zijn gewijzigd.

Artikel 78 van het nieuwe Strafwetboek voorziet in een omzettingsmechanisme waardoor boek I van het nieuwe Strafwetboek van toepassing kan zijn op strafbepalingen die dateren van vóór de inwerkingtreding van het nieuwe Strafwetboek, in afwachting van een aanpassing. De memorie van Toelichting bij boek I en II bevat telkens een concordantietabel tussen de oude en de nieuwe bepalingen. De continuïteit is bijgevolg gewaarborgd, ook na 8 april 2026, al moet deze overgangsperiode zo kort mogelijk worden gehouden.

In afwachting van meer duidelijkheid, werd wel reeds een beleid gevoerd waarin aanpassingen van Vlaamse regelgeving aan het nieuwe Strafwetboek enkel werden doorgevoerd naar aanleiding van een reeds geplande grondige herziening van het handavingsluik van Vlaamse regelgeving, onder andere bij een instap in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023 (hierna: KVH). Een voorbeeld daarvan is het ontwerp van Tweede algemene implementatiedecreet, dat op 19 december 2025 principieel door de Vlaamse Regering werd goedgekeurd, en waarin de vier betrokken decreten en het kaderdecreet zelf meteen worden aangepast aan het nieuwe Strafwetboek. Een ander voorbeeld is het nieuwe ontwerp van Wapenhandeldecreeet, dat op dezelfde datum principieel werd goedgekeurd. Deze initiatieven werden respectievelijk geïnitieerd en ondersteund door het Agentschap Justitie en Handhaving (AJH).

Nu sinds kort duidelijk is dat de nieuwe boeken I en II effectief in werking zullen treden op 8 april 2026, en er ook meer zicht is op de aanpassingen die daaraan nog zullen worden doorgevoerd, wordt er vanuit Justitie en Handhaving het algehele coördinatie initiatief genomen om de aanpassing van de bestaande decretale strafbaarstellingen aan het nieuwe Strafwetboek te faciliteren.

Die aanpassing is belangrijk gelet op de impact van het nieuwe boek 1 op de straffen die de Vlaamse decreetgever heeft bepaald voor de schending van Vlaamse regelgeving. Zoals reeds aangehaald, verwijzen de nieuwe boeken 1 en 2 niet langer naar concrete strafmaten, maar naar niveaus waarvoor uniforme strafmaten gelden. De meest belangwekkende gevolgen van deze techniek zijn de volgende:

1. voor een groot aantal Vlaamse misdrijven verandert het minimum en / of het maximum van de gevangenisstraf voor natuurlijke personen, en van de geldboete voor rechtspersonen;
2. voor misdrijven met straffen die gelezen moeten worden als een misdrijf van niveau 1, is het opleggen van een gevangenisstraf niet langer mogelijk;
3. voor misdrijven met straffen die gelezen moeten worden als een misdrijf van niveau 2 of hoger, is het niet langer mogelijk om een geldboete op te leggen als hoofdstraf. Wel blijft het mogelijk om de straffen van niveau 2 en 3 te vervangen door een straf van niveau 1, mits aanneming van verzachtende omstandigheden;
4. misdrijven die in Vlaamse regelgeving gestraft worden met politiestrafen, kunnen niet langer worden gestraft.

De misdrijven, vermeld in punt 4, dreigen daardoor niet langer gesanctioneerd te kunnen worden. Het AJH nam eerder reeds contact op met de betrokken inhoudelijke administraties om hen hierop te wijzen. Het komt de betrokken beleidsvelden toe voor deze misdrijven een gepast strafniveau te bepalen, dan wel te kiezen voor bestuurlijke afhandeling, al dan niet via instap in het KVH. Aangezien het hier maar gaat om een beperkt aantal misdrijven, blijft deze problematiek al bij al beperkt.

Ook de misdrijven, vermeld in punt 3, verdienen de nodige aandacht. De strafbaarstellingen in Vlaamse regelgeving voorzien nu nog meestal in de mogelijkheid om een geldboete als hoofdstraf op te leggen, naast de mogelijkheid om enkel een gevangenisstraf op te leggen of beide te combineren. De gecombineerde toepassing van artikel 36 en 78 Sw. zal vanaf 8 april 2026 het opleggen van een enkele geldboete (en dus als hoofdstraf) uitsluiten voor misdrijven van niveau 2 en hoger, behoudens (voor wat misdrijven van niveau 2 en 3 betreft) het aannemen van verzachtende omstandigheden.

II. PLAN VAN AANPAK

II.A. ALGEMENE PRINCIPES

Het aanpassen van de strafbaarstellingen in de Vlaamse regelgeving behoort tot de inhoudelijke bevoegdheden van de betrokken beleidsvelden. Zij bepalen zelfstandig welke niveaus van toepassing moeten worden gesteld op de bestaande strafbaarstellingen, of er naar aanleiding daarvan reden is om de strafbaarstellingen uit te splitsen volgens de lijnen van de niveaus, en of er aanleiding is om af te wijken van de bepalingen van het Strafwetboek, bv. door andere minima en maxima te bepalen dan voorzien in artikel 36, 38 of 52. De beleidsvelden kunnen daartoe de door de FOD Justitie voorziene “richtlijnen voor de aanpassing van de bijzondere wetgeving aan het nieuwe Strafwetboek” hanteren, zonder dat zij daaraan gebonden zijn..

Het verdient aanbeveling om afwijkingen waar mogelijk te beperken. Het is namelijk relevant voor alle betrokken partners, alsook voor de burgers, dat de omzetting zo helder mogelijk is, en de nieuwe logica van het strafwetboek wordt gerespecteerd.

II.B CONCRETE UITWERKING

Ter ondersteuning van de verschillende beleidsvelden, zal het AJH onderstaande initiatieven nemen.

II.B.1. Aanpassing n.a.v. de instap in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving van 14 juli 2023

Decreten die instappen in het Kaderdecreet Vlaamse Handhaving, zullen naar aanleiding daarvan meteen hun strafbepalingen kunnen aanpassen aan het nieuwe Strafwetboek. Zoals voorheen zullen de betrokken administraties daarbij kunnen rekenen op een volledige ondersteuning vanuit het AJH, dat desgewenst ook de redactie zelf van de wijzigingsbepalingen op zich kan nemen, uiteraard steeds in nauw overleg met deze administraties.

Zo'n instap kan via een individueel regelgevend traject of via de zogenaamde “algemene implementatiedecreten” die periodiek worden gelanceerd. Momenteel loopt het regelgevend traject m.b.t. het tweede Algemeen implementatiedecreet (AID2), waarin voor een viertal decreten zowel de instap in het KVVH als de aanpassing aan het nieuwe Strafwetboek wordt geregeld. Ook het KVVH zelf wordt via AID2 aangepast aan het nieuwe Strafwetboek.

In de loop van 2027 volgt een derde implementatiedecreet (AID3), waarvoor kandidaten zich nog steeds kunnen melden. Ook de strafbepalingen van Vlaamse regelgeving die reeds eerder het KVVH van toepassing heeft gesteld, kunnen desgewenst via AID3 of het hieronder vermelde verzameldecreet worden aangepast, onder dezelfde voorwaarden als hierboven (volledige ondersteuning van AJH).

II.B.2. Verzameldecreten Nieuw Strafwetboek

Voor Vlaamse regelgeving die het KVVH nog niet van toepassing heeft gesteld, en waarvoor een implementatie vooralsnog niet wordt overwogen, zal het AJH het initiatief nemen om de decretale wijzigingen, zoals aangeleverd door de betrokken administraties, te bundelen in één voorontwerp van verzameldecreet. De betrokken administraties worden daardoor ontzorgd voor wat het regelgevend proces betreft, maar blijven wel verantwoordelijk voor de redactie van de wijzigingsbepalingen. Uiteraard kunnen zij desgewenst wel op advies en aanwijzingen van het AJH rekenen.

Concreet zal het AJH in februari 2026 een algemene oproep lanceren om deel te nemen aan de actualisatie van de strafbepalingen. De verschillende entiteiten hebben vervolgens tot 1 juni 2026 de tijd om hun tekstvoorstellen aan te leveren, waarna het AJH het regelgevend proces zal lanceren.

De Vlaamse minister van Onderwijs, Justitie en Werk,

Zuhal DEMIR